

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק

אבדק"ק צאנז-קלויזענבורג זצוקללה"ה

גליון י"ח

[תשפ"ה]

שנה מ"א

שיעור חורש"י משפטים תשל"ב

וכי יכה איש את עין עבדו או את עין אמתו ושחתה לחפשי ישלחנו תחת עינו. ואם שן עבדו או שן אמתו יפיל לחפשי ישלחנו תחת שנו (כא, כו-כו).
וכתב בעל הטורים, אלו ב' פסוקים מתחילין בו"ו ומסיימין בו"ו, וכי יכה – תחת עינו, ואם שן עבדו – תחת שינו, הרי כ"ד, כנגד כ"ד איברים שיוצא בהן (קידושין כה). ויש בהם כ"ו תיבות, כשתצטרף עמהם [עם הכ"ד איברים] שן ועין יהיו כ"ו איברים. וכן בו"אמר ארור כנען, ויאמר ברוך ה' אלקי שם וגו' (בראשית ט, כה-כו), כ"ו תיבות, ומתחילין בו"ו ומסיימין בו"ו, עכ"ל. ויובן השייכות מהכא להתם על פי המדרש (עין ב"ר ל, ה) שהובא בדעת זקנים לבעלי התוספות כאן: לכך יוצא עבד כנעני בשן ועין, אמר הקדוש ברוך הוא חם ראה ערות אביו והגיד לאחיו בפיו (בראשית שם נב) לפיכך נתקלל להיות עבד לאחיו (שם כה), וזה לקה בדבר שקלקל בעינו או בשיניו לפיכך יצא בהן לחירות, עכ"ל.

לפי זה לכאורה לא היה ראוי להיות דין זה נוהג אלא בעבד שהוא מזרע חם, ולא באחד משאר אומות. ויתכן שלכן הלשון בכל מקום בש"ס ובמפרשים: בשן ועין, ולא כסדר דברי הכתוב כאן שנאמר תחת עינו קודם תחת שנו, וכמו שהיה במעשה דחם שתחלה קלקל בראיה (בעין) ואחר כך בהגדה (בשן), דכדי שלא נמעה לומר שדין זה דיציאת העבד תלוי בענין הקלקול ההוא ולא שייך אלא בזרעו של חם, לכן במכוון הפכו הז"ל את הסדר, ונקטו שן קודם לעין, לרמוז שאין הדין תלוי באותו מעשה.

אמנם לפי משמעות המדרש שזה כעונש לזרע חם, צריך להבין וכי בכל מקרה של יציאת עבד לחירות על ידי ראשי אברים יש צורך לבדוק ביחוסו אם מוצאו מזרע חם. ויתכן שדבר זה הוא מאת הקב"ה מסבב כל הסיבות, שלפניו נגלו כל נסתרות והמון בריות שמבראשית, דמאז שבירך נח את יפת שישכון באהלי שם וקילל את חם שיהיה עבד עבדים, אין נמכר לעבד אצל אדם מישראל משום אומה זולת מזרעו של חם. לכן אף אם אין אבותיו ידועים לנו, מכל מקום מעצם הדבר שנמכר לישראל בידוע שהוא מזרעו של חם, ולכך אמרה תורה בסתמא שכל עבד יוצא בשן ועין.

אך לא ניהא לי בזה, דמכל מקום לענין דינא איך מוציאים אותו מיד הארון שמוחזק בו, בגלל שמחזיקים אותו כאחד מזרע חם שבהם נאמר הדין דיציאה בראשי אברים. התינה אם אנו יודעים ומכירים באבותיו שהם מזרע חם, שאו תולים ומיחסים את בנו העבד אחר אביו, כמו שדנו הפוסקים דגם בנכרי אמרינן (סוטה כו.) רוב בעילות אחר הבעל (עיין פתחי תשובה אהע"ז ד' כג), ולא אמרינן (חולין יא:) דלמא לאו אביו הוא (עיין שו"ת נודע ביהודה תניינא אהע"ז מב). הגם שכתב רש"י (בראשית לו, ב) והודיעך הכתוב שכולן בני ממזרות היו, מכל מקום הרי מבואר בפוסקים (נתיבות לשבת אהע"ז ד' יג) שאפילו בפרוצה ביותר אמרינן רוב בעילות אחר הבעל.

ויש להביא ראיה ממה שנכרי יורש את אביו (קדושין יח.) ולא אמרינן דלמא לאו אביו הוא. וכן מדין פסולי קהל, שאסרה תורה עמוני ומואבי ומצרי, ובאומות הלך אחר הזכר (יבמות עח:), ועד שעלה סנחריב ובלבל את כל האומות היה האיסור במקומו עומד ונוהג (עיין ברכות כח.), ותולים יחוס הבן באביו ולא חיישינן שאינו אביו ונמצא שאינו עמוני ומצרי. ולא מסתבר שלא נאמר האיסור אלא אם כן כל בני העיר הם מאותה אומה, או שרובם עמונים ומואבים ומצרים, ומיירי שלא הלכה האשה אצלם אלא הם באו אליה דאו אמרינן כל דפריש מרובא פריש (כתובות טו.). ובפרט אם נאמר דהא דספק ממזר מותר הוא הדין בכל הפסולים (עיין אבני מלואים ד' כו), אם כן אין לאסור מספק כל עמוני ומואבי ומצרי. אלא ודאי שסתמא דמילתא כשדרים יחד כדרך איש ואשתו תולים בוודאות את הולד בבעל. ויש בזה עוד כמה ראיות שגם בנכרי אמרינן רוב בעילות אחר הבעל. אף כאן אם ידוע לנו בכרור שאבותיו מזרע חם, שפיר תולים אותו בהם להוציאו לחירות בשן ועין, אבל מספק צריך ביאור איך אנו מוציאים את העבד מתחת ידי הארון שמוחזק בו.

ויתכן לומר בכונת המדרש שזה מענין הגלגולים, אם נאמר דגם באומות העולם שייך גלגול (עיין של"ה מסכת פסחים מצה שמורה פסקא וירד מצרימה אנוס על פי הדיבור), כידוע מהאריז"ל (לקומי תורה ישעיה מט, שמואל כה, ועוד) שבלעם נתגלגל [בנבל] (ועיין דבש לפי ג' כב), הגם שאין לגויים נשמה מכל מקום יש להם רוח וכדומה. ונאמר דכל עבד שנמכר לישראל אין זה אלא מחמת שנתגלגל בו רוח מבני חם שנתקלל להיות עבד לאחיו. ולפיכך הגם שנולד מאחד הגויים שמבני שם ויפת, ומדין רוב בעילות אחר הבעל תולים אותו אחריהם, מכל מקום בידוע הוא שלא נמכר לעבד אלא בגלל קללת נח להם ומחמת שאחד מזרעו נתגלגל בו, לכן יוצא לחירות בשן ועין.

*

בעיקר הדבר שהעבד הזה לוקה על עונו של חם, צריך להבין מה שאחר כל כך דורות עוד הם נענשים אודותיו. דהגם שכולם נקראים בני נח, הרי

מאידיך מצינו בישראל (ברכות טו:) דאין קורין אבות אלא לשלשה, לאפוקי שבטים (רש"י) שאין קורין אב לראובן ושמעון וכו'. ודוחק לחלק דאב אין קורין אבל בן נקרא אפילו אחר הרבה דורות. ואולי דמה שנקראים 'בני' נח אינו אלא לשון מושאל כדי ליחסם בהבדל מבני ישראל.

ויש להוכיח מזה שהדן דין אמת, אשר לעות אדם בריבו ה' לא ראה (איכה ג, לו), דן את כל העבדים בעונו של חם, שגם באומות העולם שייך ענין (שמות לד, ז) פוקד עון אבות על בני ועל בני בנים. אמנם הרי אמרו (סנהדרין כו:) דהיינו דוקא כשאוחזין מעשי אבותיהן בדיהן, ואם כן צריך לומר דכל אותם הנמכרים לעבד מחמת שנתקלל חם וכנ"ל, באמת לא נענשו בכך אלא לפי שגם הם עושים כמעשיו, שאין נזהרים בכבוד אב, או שפיהם דובר נבלה, וכל העבדים בחזקת אינשי דלא מעלי ניהו כהא ששינו (אבות ב ז) מרבה שפחות מרבה זמה מרבה עבדים מרבה גזל, ואשר על כן אמרו סתמא דמילתא עבדא בהפקירא ניהא ליה וכו' (גיטין יג), ולכאורה מנא לן להכליל ולומר כך על כל עבד, אלא משום דלולי שהוא איש מופקר לא היה נענש כמעשי אבותיו להיות נמכר לעבד עולם. ובהיות ונמכר בעונו, לכן אמרה תורה דמאחר שכבר לקה בשן ועין שחטא בהם הוא יוצא לחירות.

ויובן בזה מה שלמדו (ברכות ה.) מעלת היסורים בקל וחומר משן ועין, מה שן ועין שהן אחד מאבריו של אדם עבד יוצא בהן לחרות, יסורין שממרקין כל גופו של אדם על אחת כמה וכמה. [ולכאורה מה ענין זה לזה, ולהמדרש יומתק מאוד כי גם מה שעבד יוצא באחד מאבריו הוא לפי שבזה נתכפר עונו, ושפיר למדו מזה שיסורים ממרקין עונותיו של אדם. אך עדיין קשה] מה ראייה מעבד שבסך הכל נענש על עונו של חם לכן די לו בכך, אבל אדם שהוא עצמו חטא מנלן שעונותיו מתמרקין ביסוריו. ולדברינו אתי שפיר, דאכן גם מה שעבד נענש ויוצא בשן ועין אין זה אלא לכפרת עון עצמו, שאוחז מעשה אבותיו בידו וחטא גם הוא כמותם.

לפי זה יש לומר בדקדוק הלשון בגמרא שם שהקדימו שן לעין שלא כסדר הכתוב וכנ"ל, דאילו הוה נקט כפי הסדר שחטא בהם חם, דתחלה ראה בעיניו ואחר כך הגיד בפיו, הוה אמינא שנענש רק על מעשה אבותיו ולא שהעונש בא לו על מה שחטא הוא עצמו, לזה שינה את הסדר, להורות שאין הכוונה למה שחטא חם אלא שהעבד עצמו חטא בעינו או בשנו, ושפיר יש להביא ראייה ממה שיוצא בשן ועין שיסורים ממרקין עונותיו של אדם עצמו.

השתא דאתינא להכי יש לומר דאף אם אין לעבד הזה שייכות והתייחסות כלל לזרע חם, מכל מקום לפי שיש בידו העון שחטא בו חם, אשר עבורו

נתקלל להיות עבד עבדים לאחיו, אף הוא נענש להיות עבד בגלל זה, וכל מי שנמכר לעבד אצל ישראל אין זאת אלא בגלל שחטא כמעין מעשיו של חם, ולכן כל עבד יוצא בשן ועין מאחר שלקה באותם אברים שקלקל בהם.

*

בהיותי בזה עיינתי מדוע לא הרגו נח לחם, למאן דאמר שרבעו (סנהדרין ע), והא בן נח חייב על הזכר (רמב"ם מלכים ט ו), ונהרג בדיין אחד ובעד אחד שלא בהתראה וכו' ואפילו קרוב (סנהדרין נו:), ולמה הסתפק בקללה לכד ולא הוציאו למיתה. וצריך לומר לפי שלא היה עד בדבר. אך הרי כתיב (בראשית ט, כב) ויגד לשני אחיו בחוץ, אם כן ידעו מפיו כל המעשה אשר עשה, והיה להם להורגו על פיו. וכמו שכתבו המפרשים (עין יפה תואר על ב"ר לד יט שפירש כך במה שאמרו דנהרג בלא עדים) דכן נח נהרג על פי עצמו, דמידי הוא מעמא שאין אדם נענש מפי עצמו משום דאין אדם משים עצמו רשע (רש"י יבמות כה:), ומעמא דמילתא דאינו נאמן לעשות עצמו רשע הוא משום דאדם קרוב אצל עצמו וקרוב פסול לעדות (רש"י כתובות יח:), ואם כן בן נח שנהרג על פי עד קרוב הכי נמי דנהרג מפי עצמו.

והביאו ראיה בזה ממה שרוד המלך הרג את העמלקי שהגיד לו שהרג את שאול (שמואל ב' א, יג-טז, ועין במפרשים שם אם נתייר), ואף שלא היו עדים בדבר הרגו על פי עצמו, כמו שאמר לו דמך על ראשך כי פיד ענה בך לאמר אנכי מתתי את משיח ה' (כן כתב בחומת אגף שם, ובראש דוד ריש פרשת יתרו, ובמרכבת המשנה על המכילהא סוף פרשת בשלח).

אמנם הרמב"ם (סנהדרין יח ו) כתב הטעם דאין ממיתין ולא מלקין המודה בעבירה, דשמא נטרפה דעתו בדבר זה, שמא מן העמלין מרי נפש הוא המחכים למות, שתוקעין החרבות בכטנם ומשליכין עצמן מעל הגגות, שמא כך זה יבא ויאמר דבר שלא עשה כדי שיהרג וכו'. ובאמת הקשו עליו דלמה לו טעם זה תיפוק ליה משום דאין אדם משים עצמו רשע, ולהנ"ל אתי שפיר דהוצרך לכך ליתן טעם במה שגם בן נח אין נהרג מפי עצמו אף שנהרג על פי קרוב.¹

ואפשר לומר עוד דחם לא סיפר כלל מה שעשה, רק הגיד להם שאביהם שוכב מגולה. ומה שנאמר (בראשית ט, כד) וייקץ נח מיינו וידע את אשר עשה לו בנו הקטן, זה היה על פי רוח הקודש (עין תרגום יונתן וכלי יקר שם), ולכך לא היה בידו להרגו.

(א) ויעיין ברמב"ם שם דזה שהרג דוד לגר עמלקי בהודאת פיהם, הוראת שעה היתה, או דין מלכות היה עכ"ל (וראה עין זוכר מערכת הג' אות א).

ואפשר להסביר בזה מה שמצינו (פסחים ק"ג): שציוה כנען את בניו שלא ידברו אמת, דיש לומר שבסוף גילה לבניו מה שעשה, והזהיר אותם שיכחישו את הסיפור בפני אחרים, ומתוך כך נשאר בידם מדת שקר ומרמה, כאמור (הושע י"ח) כנען בידו מאזני מרמה.

ונמצא שחטא חם בפיו גם בדבר זה שלא רצה להודות על האמת, ועון זה יש גם בבניו אחריו אשר בידם מאזני מרמה, לכך כולם לוקים בעונו כיון שאוחזים מעשה אבותיהם בידיהם.

על פי זה יש לתרץ עוד למה שינו חז"ל את הסדר ובכל מקום הזכירו שן קודם לעין כנ"ל, כי עיקר העונש הוא על מה שסיפר לשני אחיו בחוץ שזה היה ידוע לכל, אלא דכיון שכבר קללו נח כלל בזה גם עונש על העין על פי מה שידע ברוח הקודש.

*

ובאמת יש לדון בזה, דבישראל ילפינן מקרא דלא סגי בידיעה אלא צריך ראייה (סנהדרין ל"ג; שבועות לד), אבל בגוי מנלן שאינו נהרג בידיעה או על פי רוח הקודש.

ועיקרא דמילתא דראיית רוח הקודש לא ידענא היכי הוה, והאם אין זה כמו ראייה טבעית, כהא דאור שברא הקדוש ברוך הוא ביום ראשון אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו (תגינה יב), [וגנוזו לצדיקים שמשמשים בו בכל דור (דגל מחנה אפרים פרשת בראשית בפסוק וירא אלקים את האור כי טוב)]. כמו שמסופר על רבינו הקדוש מלובלין ז"ע שאמר על עצמו, שמתחלה היה יכול לראות מסוף העולם ועד סופו כמו שאדם רואה בתוך ד' אמותיו, עד שפעם אחת ראה בארצות המערב איך שגוי אחד שיסע את אביו לחצאים, על ידי שקשר רגלו אחת לעץ ורגלו השניה לעגלה רתומה לסוסים והכה את הסוסים שירוצו, ונפשו לא עמדה לו לראות מעשה אכזרי שכזה, וביקש מהשי"ת שיקח ממנו כח הראיה, ומאז הוא רואה עד ארבע מאות פרסה [מ"י"ל] כבתוך ארבע אמותיו, ומשם והלאה רואה כמו דרך כברה. ומי שזוכה לאור זה הרי הוא רואה למרחקים בראיה טבעית, ואין זה רק דרך ידיעה.

ויש לדון עוד ממה שלא הרג אדם הראשון את קין, כשעמד על הבל ורצחו נפש. ואף שעשה תשובה (ב"ד כב, יג) הרי אפילו בישראל לא מהני תשובה לפטור מעונשי בית דין, מה גם בגוי שאין מועיל בו כלל תשובה (תנחומא האוינו ד) ובפרט אם הוא חייב מיתה. ועל כרחק צריך לומר לפי שלא ראה אותו דלא היה שם

בשעת מעשה, כמו שהדגיש הכתוב באומרו (בראשית ד, ה) ויהי בהיותם בשדה. וקין לא הודה על חטאו, שהרי נעשה אפילו כגונב דעת העליונה ואמר השומר אחי אנכי (בראשית ד, ט וברש"י), ולא היה שם הודאת עצמו ליהרג על פיו. ולפי שלא ידע אדם הראשון רק על פי רוח הקודש לא היה יכול לדונו למיתה.

ויש להביא עוד מהגמרא (פנהדרין נה): שהוכיח רבי חנינא דנכרי שהכה את ישראל חייב מיתה ממה שמושה הרג את המצרי על שהכה איש עברי מאחיו, ולכאורה הרי אמרו (שמו"ר א, כה וברש"י) ויפן כה וכה (שמות ב, יב) ראה מה עשה לו בבית ומה עשה לו בשדה, שהיה משה רואה אותו ומכיט בו וראה ברוח הקודש מה שעשה בבית שבא על אשתו עיי"ש, ואם כן בלאו הכי נתחייב מיתה לפי שבא על אשת איש, ומנלן ללמוד מזה דנכרי שהכה את ישראל חייב מיתה. אלא דכיון שמה שעשה לו בבית ידע רק על פי רוח הקודש לא היה יכול להרגו על כך, רק על שראה בעיניו שהוא מכה איש עברי, ושפיר הוכיחו דגוי שהכה את ישראל חייב מיתה מכיון שרק על זה היה יכול לדון אותו למיתה.

על פי זה יש לומר דבר נחמד במה שנוקק הכתוב לרמוז דבר זה שראה מה עשה לו בבית ומה עשה לו בשדה. דהנה שיטת הרמב"ם (מלכים י, ו) דנכרי שהכה ישראל אף על פי שהוא חייב מיתה אינו נהרג בידי אדם רק בידי שמים, כיון שאין זה משבע מצוות שלהם. והקשו עליו דאם כן למה הרג משה את המצרי. ולדרכינו יש לומר שאכן לא הרגו בידי אדם אלא לפי שבא על אשת איש. וזה שאמרו במדרש (שמו"ר א, כט) כיון שראה משה כך נמלך במלאכים ואמר להם חייב זה הריגה, אמרו לו הן וכו' עיי"ש, כיון שהמעשה שעשה בבית לא נראה לבני אדם היה צריך למלאכים שיאמתו לו את הסיפור. אלא שעל זה בלבד לא היה יכול להורגו מכיון שלא היה בדבר עד מכני אדם, ואין דנים על פי רוח הקודש, אבל בהיות שבין כך היה מחוייב מיתה בידי שמים על מה שראה אותו מכה איש עברי, כבר הרגו בידי אדם על מה שראה ברוח הקודש.

זה שאמר ויפן כה וכה ראה מה עשה לו בבית ומה עשה לו בשדה, על כן וידך את המצרי, שדן אותו למיתה מחמת שתי הראיות גם יחד, דעל מה שעשה בבית בלבד לא היה יכול לדונו כיון שלא ידע זאת אלא ברוח הקודש, ועל מה שעשה לו בשדה הרי אין דינו מסור לבית דין אלא בידי שמים, אבל כיון שכבר נתחייב מיתה בידי שמים שפיר הרגו על מה שראה ברוח הקודש (ועיין פרשת דרכים דרושי ד"ה או כלך).

וזה כהא דאיתא (נחלת בנימין מצוה לד ד"ה ועוד הקשתי) דמי שנתחייב מיתה בידי שמים ועמד אחד והרגו פטור, ואפילו לכתחלה מותר, דגברא קטילא קטיל,

וכמו ההורג את הטריפה (פנהרין עה). ויש לומר דגם להחולקים ואומרים שבישראל אין הדין כן, מכל מקום בכך נח שהוא בכלל לא מעלין ולא מורידין (פנהרין נו), אף אם נאמר דאסור להורגו בידים (עיין מנחת חינוך צג, מדרש שמואל אבות ג יח), בכי האי גוונא דגברא קטילא הוא בידי שמים לכולי עלמא אין איסור להורגו. ומה שפסק הרמב"ם דאינו נהרג כשהכה ישראל רצ"ל דאין חיוב על בית דין להורגו, כי דינו מסור לשמים, ומכל מקום אין איסור בדבר.

* * *

בדרך מוסר יש ללמוד מזה, שכל מה שאדם סובל בגופו הוא במדה כנגד מדה על מה שפגם באותו אבר. אם לוקה בשיניו הרי זה בגלל שפגם בדיבורו, ומזה סיבה למה שבזמנינו נפוץ חולי שיניים הרבה יותר מבעבר. ברודניק גר מול הבית שלנו יהודי זקן אחד בן מאה (אביו של ר' גרשון חנה'לס) שהתפרנס מעשיית שמן מן גרעיני זיתים, ובגיל תשעים הראה גבורתו שהרים על שיניו חבית של שמן (שמשקלו היה בין חמשים לשמונים ק"ג). כמו כן לא סבל מימיו כאבי ראש, והיה שואל לדעת מה זה כאב ראש, הוא מבין כשמקבלים מכה באיזה אבר זה כואב אבל שהראש יכאב סתם מעצמו זה אינו יכול להבין.

ומצינו (גדרים לה) שאין הקדוש ברוך הוא משרה שכינתו אלא על גבור ועשיר וחכם ועניו וכו'. ולכאורה מאי מעליותא איכא במה שהוא גבור עד שזה גורם להשראת השכינה עליו, ולפום ריהטא אדרבה מי שגופו רזה וכחוש מצומות וסיוגופים עד שצפד עורו על עצמו הוא זה שראוי להשראת השכינה. אלא רואים מזה דגבורת הגוף הוא סימן לצדקות וקדושה, וכמו שראינו בכל הצדיקים שהיו גבורי חיל, פרט ליחידים מחמת מקרים מיוחדים וסיבות שונות.

ומסופר על החתם סופר זי"ע כשביקש פעם להראות לתלמידיו את כח גבורתו, לקח מטבע של גרייצער וזרקו על החלון, ולא נשבר כל החלון רק נעשה חור בדיוק לפי גודל המטבע, כתוצאה מעוצמת כח המעוף מזריקתו, כמו ביריית כדור. שוב פעם אחד ביום הפורים הראה גבורתו לתלמידיו, כשדפק בקצה השולחן ונשבר מהשולחן בדיוק כפי מדת ידו הקדושה. וזה למעלה מכח גבורת אנוש. כן מסופר עליו שבבחרותו כשהיה בן שבעה עשר סיים את הש"ס, ושאל את רבו הגה"ק רבי נתן אדלר מה לעשות לכבוד המאורע, ואמר לו (לא שיעשה סעודה של בשר אלא) שיתענה ג' ימים לילה ויום ברציפות (א דרייער'ל), וכן עשה, וביום השלישי לפנות ערב כשנחלש קצת מהצום יצא לחוץ לשאוף אויר, והגיע למולו גוי גבור וגבה קומה והתחיל להציק לו, (בדרך הסמ"א שרודפת אחר

הצדיקים ובפרט אחרי שסיים ש"ס), והוא עמד עליו והכה אותו עד שלא היה יכול לזוז ממקומו.

כי לא התענית מחליש את הגוף אלא החטא, כאמור (תהלים לא, יא; גיטין ע.). כשל בעוני כחי. ואדרבה כשנמשך אחר תאות אכילה בא לידי חולשה, כמו שכתב הרמב"ם (דעות ד טו) דרוב החלאים שבאים על האדם אינם אלא או מפני מאכלים רעים או מפני שהוא ממלא בטנו ואוכל אכילה גסה אפילו ממאכלים טובים. ולכן הצדיקים שאוכלים קימעה ומתברך במעיהם הם גבורים עצומים, כמו שנאמר (תהלים קג, ב) גבורי כח עשי דברו. דהרבה כח נדרש בשביל ללמוד תורה יומם ולילה, להיות נעור כל הלילה ולעסוק בדברי תורה, וכן ללמוד תורה מעומד כמו שנהגו בדורות הראשונים, כמו שאמרו חז"ל (מגילה כא.) מימות משה ועד רבן גמליאל לא היו למדין תורה אלא מעומד, ומשמת רבן גמליאל ירד חולי לעולם והיו למדין תורה מיושב.

כי האלקים עשה את האדם ישר, ואם יש לו צלם אלקים כבשעת בריאתו הוא גבור מכל הנבראים, כמו שאמר דוד המלך ע"ה (שמואל א' יז, לו) גם את הארי גם הדוב הכה עבדך, בעוד שכמה פסוקים לפני זה (פסוק יד) נאמר ודוד הוא הקטן, ובכל זאת הצליח להכות את הארי ואת הדוב. שבכת הקדושה של האדם הוא גבור מכל החיות, ואימתו מוטלת עליהם כמו שנאמר (בראשית ט, ב) ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ, ובפשטות אין זה משום שהבעל חי נבהל ממראה צלם אלקים שעליו, אלא שמפחד מכה גבורתו. אדם הראשון מצד טבע בריאתו היה בו כח כמו מלאכי עליון, והיה יכול להכות ארי באצבע קטנה כמו שהורגים זבוב, והאריה מלך החיות היה בורח מן האדם כמו שזנב בורח מאדם והשה מן הארי. ודוד המלך רגל רביעי שבמרכבה שלא חטא, נשאר עם כח זה והכה את הארי ואת הדוב.

בן מצינו בבניהו בן יהוידע (שמואל ב' כג, ב) והוא ירד והכה את הארי בתוך הכור ביום השלג. וחז"ל (ברכות יח:) פירשו בזה, איכא דאמרי דתבר גזויי דברדא ונחת ומבל, איכא דאמרי דתנא סיפרא דבי רב ביומא דסיתוא, וברד"ק שם כתב וכל אלה דברים רחוקים מדרך הפשט כי הכתוב מספר גבורות כל אחד מהם לא תלמודו וחסידותו. ונראה דבוראי אין מקרא יוצא מידי פשוטו שהכה את הארי בכור שלו ביום השלג, כמבואר במפרשים שם (רד"ק רלב"ג מצודות) דעם היות כי טבע הארי להתחזק ביותר בזמן הקור, ומטבע האדם להמנע ממנו הפעולות החיונית בתגבורת הקור, עם כל זה נתגבר עליו והכהו נפש עיי"ש, אלא שהכוונה בדברי חז"ל לכאר מאין היה לו כח וגבורה כזאת, ועל כך אמרו שנתחזק בגבורת הגוף על ידי שלמד כל תורת כהנים ביום חורף קצר. לא על ידי שנעשה בעל בשר

ועצמות רחבות מרוב זלילה וסביאה, כי אדרבה זה מחליש כוחו של אדם, כנ"ל שהאכילה מביאה רוב החלאים על האדם, רק כשה' בעוזרו לשבר את החומר וזוהמת הנחש אז הוא בא לגבורה ובריאות הגוף.

כ"י חטא אדם הראשון היה כמה ששמע לדברי הנחש ואכל מעץ הדעת, וצדיקים באותו דבר שחוטאים בו הם מתרצים (שערי תשובה שערי א, על פי שמו"ד כג ג), לכן נזהרים גם באכילת דבר המותר, שמקדש עצמו כמותר לו ואוכל בקדושה וטהרה דבר מועט כפי הצורך לקיום גופו, לפי שאינו רוצה ליהנות מהעולם הזה. וזוה מתקן חטא אדם הראשון, ומתבטלת ממנו [חלק מ]הקללה של (בראשית ב, יז) ביום אכלך ממנו מות תמות.

דחנה יש לפרש הכוונה בכפל הלשון מות תמות (ועיין ב"ר טו, ו), שאין המיתה באה בבת אחת אלא שבכל יום הוא הולך ונחלש ושרוי במכאובים שונים, פעם נחלה באבר זה ופעם באבר אחר, או שמצטנן ואינו יכול לקום ממיטתו מרוב חולשה, באופן שכל ימי חייו הולך ומת מעט מעט עד שגופו כלה. אבל צדיקים שמתקנים את החטא אין עליהם גזרה זו ולכך הם בריאים ושלמים. כמו זקני הקדוש בעל הישמח משה זי"ע שהיה זקן מופלג, בן פ"ד שנים היה בהסתלקותו, וכל ימיו לא נפל למשכב ואף פעם לא נזקק לרופא. פעם אחת לא הרגיש בטוב, ואמר הלא אמרו חז"ל (גדרים ח:): שמש צדקה ומרפא (מלאכי ג, כ) חרגא דיומא (אבק הנראה בחמה כשהיא נכנסת דרך חלון) מסי, וביקש שיוציאו אותו על כסאו כי מחולשתו אינו יכול לצאת בכוחות עצמו, וישב כמה דקות תחת השמש, ואמר שכבר הוטב לו וחזר לביתו ללמוד.

*

ברם לא די סתם בלימוד התורה אלא צריך שילמוד תורה בקדושה ובטהרה, דברור כשמש שעיקר הסיבה לחולשת הגוף היא הפגם בחטא הידוע, וכן מצינו (שבת לג.) סימן לעבירה הדרוקן, ואמרו (יומא כט.) ההרורי דעבירה קשי מעבירה ופירש רש"י קשים להכחיש את גופו יותר מגופו של מעשה, דאין הכוונה שעונשו קשה יותר אלא שזה קשה לגוף.

ובן נעשה מזה מעוצבן וכעסן ('נערוועו'), ראשו בל עמו ואינו מסוגל להתרכז ולצמצם מחשבתו. ונראה שזה הכוונה במה שאמרו (ירושלמי שבת עה ב) והסיר ה' ממך כל חולי (דברים י, טו) זו רעיון, דמי שתר אחר מראה עיניו ראשו סחרחר עליו ודעתו נרעשת מבלי שידע סיבת הדבר, וכל הזמן לוקח כדורים והכל ללא הועיל. ודרשו בלשון הכתוב כל חולי, שהכוונה לחולשת הרעיון והעצבים שהיא מחלה כללית ל"ע, ולא מחלה מסויימת באיזה אבר.

בך רואים בעליל אך שהרהורים רעים משגעים רעיון האדם ומחלישים כוחו, ומנפש ועד בשר תכלה. בארצה"ב יש היום כשמונה מליון חסרי דעה כלואים בבתי חולים, ועוד כשני מליון שמסתובכים ברחובות, ורבו האנשים שמעוצבנים ותמיד זקוקים לתרופות הרגעה, וכל זה נובע ממה שמשתגעים בתאוות על ידי הרדיו וכתבי עת הטמאים, ושמסתובכים בין הגויים הטמאים והמשוקצים, ולפי שיום ולילה דעתם שקוע בעריות באים למחלת הנפש ושגעון, ולחולשת הגוף.

אזכרה ימים מקדם בשנות בחרותי שיישבנו בבית המדרש בלתי מחומם בעיצומם של ימות החורף כשבחוץ שרר כפור עז, והרבה בחורים הלכו בנעליים קרועות מחמת חוסר אמצעים, ובכל זאת לא נשמע כל כך שנצטננו או שנשתעלו. דלפי שלא היו משוקעים בטומאה ותאוות היו גבורי חיל, ועל אף שלא היה מה לאכול לא היו כל כך חלשים וחולים.

ובן היו שבעי רצון ומסתפקים במועט, כשהיה להם מה לאכול שמחו בזה, דלא כמו השגעון של זמנינו שצורכים לחם חם ביום הלקחו ומה שנאפה ביום אתמול כבר אין ראוי לאכילה. אצלנו ברודניק לא היה בנמצא קמח לבן רק קמח שחור, והלחם של כל השבוע חשך משחור תארו, רק בחלות של שבת היה ניכר קצת שבאים מחטה על אף שגם בהם היה יותר סובין מאשר קמח, ואפו רק פעם בשבוע ולפעמים אחת לכמה שבועות, וכשנתייבש הלחם ונתקשה טבלו פרוסות בכוס תה ואכלו. ואיתא בתוספות (ברכות לו: ד"ה אמר רבא) שרבינו דוד ממי"ץ היה רגיל ללבן פרורין במים בלילה כדי לאכלן בשחר בלא ברכת המוציא ובלא ברכת המזון, שלא לאחר, כדי שיתחזק ראשו ויוכל להגיד ההלכה עכ"ל. ובזמנינו ששוקעים בתאוות אינם שבעים כמה שניתן להם וצריכים כל מיני עוגות, ואם רק בא עליו הצטננות קלה כבר שוכב במטה מבלי יכולת לזוז, דהתאוות מחלישות והורגים אותו בזה ובכא.

בוזה יפורש מה שאמרו בגמרא הנ"ל דתבר גזיו דברדא ונחת ומבל, ועל פי מה דאיתא בספרים הקדושים (של"ה שער האותיות ט' טהרה) ל"ב מ'הור ב'רא ל"י (תהלים נא, יב) ראשי תיבות טבל, ובספרי תלמידי הבעש"ט דהטבילה במקוה מביאה לטהרת המחשבה שלא יבא להרהורי עבירה. וזאת כשנכנס למקוה בקדושה ובטהרה, לא כאלו המסתובכים ומתהוללים שם. כשפושט מלבושיו מכוין שכמו כן יסיר השי"ת מעלי את הבגדים הצואים, שאם ח"ו נכשלתי באיזה עבירה ועל ידי כך נתלבשתי בלבוש של הסטרא אחרא רח"ל, יסירם הקב"ה מעלי. בזה שאני נכנס במקוה מים של ארבעים סאה יעזרני הקב"ה לטהר כל הרמ"ח איברים ושם"ה גידים (ראה בני יששכר אלול א טו), וכשאצא מכאן אהיה כקמץ שגולד (ראה

עבודת ישראל פרשת פרה), שהשי"ת יתן לי נשמה חדשה, וגוף חדש ונקי, ויכבסני מכל עוונותי כענין (ישעיה ד, ה) אם רחץ ה' את צואת בנות ציון, ואז הקב"ה עוזר לו שיהיו לו מחשבות יותר טהורות וקדושות, כל צדיק לפי המדרגה שלו, ויוכל ללמוד תורה בטהרה.

הוא שאמרו רמה שהיה לבניהו בן יהוידע כח להרוג את הארי ביום השלג על ידי שלמד תורת כהנים ביומא דסתוא כנ"ל, היינו על ידי שתבר גזיזא דברדא וירד וטבל בקדושה ובטהרה, ולכן לא נצטנן כשישב ולמד ביומא דסיתוא, וכן היה לו כח וגבורה להרוג את הארי. גם הטבילה במים קרים לא הזיקה לו, שלא כמו בזמנינו שאם אחד טובל במקוה קרה קצת כבר נחלה בדלקת ריאות רח"ל. וזאת מלפנים בכל עיירה נמצאו הרבה יהודים שבימות החורף היו שוכרים את הקרח וטובלים, ולא הזיק להם כלל. וכן ברודניק לא היה חימום במקוה.

זקני הקדוש מסיגעט אחרי נישואיו היה סמוך על שולחן חותנו הקדוש מטאלטשווא (שהיה חברו של הגאון בעל חוות דעת), והוא היה עני מרוד, לעומת בית המלכות של זקה"ק בעל ישמח משה שנתגדל שם. לימים היה זקני הקדוש מספר על שלש קירבות שזכה לקבל מן חותנו כשאכל אצלו 'קעסט'. א) היה שוכב עמו בחדר אחד, ובהיות ולא היה במה לחמם את הבית נקפאו המים שעמדו בכלי, וחותנו שהשכים לפניו שבר את הקרח (עם קרדום שהיה מוכן שם לכך) כדי ליטול ידיו, והוא השכים מיד אחריו באשר נתעורר מקול ההכאות על הקרח, והיתה זאת הרווחתו שמצא מים מוכנים לפניו מבלי שיצטרך לטרוח בשבירת הקרח. ב) מושב בית הכסא שעמד בחצר היה כולו מכוסה בשלג, ולפי שיצא חותנו לפניו כבר פינה עבורו את השלג. ג) הלך לפניו לטבול בנהר ושבר את הקרח, וכשהגיע הוא לטבול כבר מצא לפניו חור מוכן לטבילה. עם 'קעסט' שכזה ניקל לשער מה כבר קיבל לאכול, וכשחזר לאוהעל אחרי שנתיים ימים נבהלה זקנתו הצדיקת ממראה פניו הרזים והכחושים (כי מטבעו היה גבה קומה ויפה תואר), כשנכנסה והתאוננה בפני זקנו הקדוש בעל ישמח משה זי"ע שנכדס זלמן לייבלי מראהו רע, ענה ואמר לה: מה את סחה, הלא ב"ה מראהו טוב מאוד, פניו זורחים ומאירים. ובאמת הטיב זקני הקדוש לראות יותר ממנה, דאכן היה מראהו טוב לא רק ברוחניות אלא גם בגשמיות, שכל ימיו היה גבור חיל והגיע לזקנה מופלגת, וכן זקני הקדוש מטאלטשווא היה זקן מופלג. דעל ידי ששוכרים את הקרח לטבול בקדושה ובטהרה נשמרים מכל נדנוד של הרהור רע, וממולא זוכים גם לגבורת הגוף. הזהירות מהרהורי עבירה וכל רע היא רפואה בדוקה ומנוסה לחיוק כוחות הגוף.

באמור דבר זה נלמד מפרשתינו שההכאה בשן ועין לא באה אלא בגלל החטא, ומכאן תצא תורה לישראל שאם חלה בעיניו זה סימן לחטא, דאלמלי היו עיניו מביטים לנוכח בתורה הקדושה והיה נזהר ממראות אסורות, לא היה בא לידי כאב עינים. אצל כ"ק אאמו"ר זי"ע היה יהודי נמוך קומה בשם רבי משה בערל'ה ז"ל שהגיע בכל חג הפסח, והיה מגדולי חסידי צאנו, תלמיד חכם מופלג שידע את כל הזוהר הקדוש בעל פה כלשונו, ובהיותו זקן בן תשעים וחמש לא נוקק למשקפי ראייה למרות שהיו עיניו אדומות כדם. מי שזוכה ללמוד תורה כדבעי יש לו עינים טובים ואינו זקוק למשקפים, וכשעוסק בדברי תורה ואינו מדבר דברים בטלים, ונוהר מלשון הרע ורכילות, לא חסר לו אף שן בפה.

על כן אמרו (ב"ב קטו). כל שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם וכו', לא שירוץ לרופאים הרוצחים אלא ילך לדרוש את ה' מפי החכם, איזה חטא גרם לו למכאוב השן, אם בשביל שדיבר לשון הרע ורכילות, או שהיה מתכבד בקלון חברו, או שלא עסק בתורה. ואם כואב לו העין האם זה לא בגלל שעבר על (במדבר טו, טז) ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, או לפי שישן יותר מדי ולא היה נעור בלילות לעסוק בתורה.

זקני הקדוש בעל דברי חיים זי"ע כמעט ולא ראה שינה בעיניו באופן שאין במציאות לישון פחות מזה, ובכל זאת לא ראו עליו שום סימני עייפות וכל הזמן נראו עיניו הקדושים רעננים. דמי שעוסק תמיד בתורה ומשתמש בעיניו רק לדברים שבקדושה, ויש לו צלם אלקים, מתקיים בו (תהלים לד, טו) עיני ה' אל צדיקים, שכביכול נתן להם את עיניו, שאין להם עיניים גשמיים אלא עינים אחרות, עיני ה'.

לבן ימי השוכבי"ם ממשכים עד פרשת משפטים. כי עיקר התחלת החטא היא בעינים, כמו שאמרו (יומא עד:) טוב מראה עינים מהלך נפש (קהלת ו, ט) טוב מראה עינים באשה יותר מגופו של מעשה, דהעין רואה והלב חומד וכלי המעשה גומרין (טור אור"ח א) רח"ל. וכן על ידי ריבוי אכילה, כאומרם (ברכות לב) אין ארי נזהר מתוך קופה של תבן אלא מתוך קופה של בשר. ופרשה זו מלמדת אותנו מוסר שאילו לא חטא העבד במראה עיניו לא היתה עינו נשחתת, ולפי שאכל שלא כהוגן ומה שאינו שלו, מרבה עבדים מרבה גזל (אבות ב ז), נתקיים בו (משלי כ, יז) ערב לאיש לחם שקר ואחר ימלא פיהו חצץ, והוכה שנו. ומוזה ילמוד האדם להתבונן דכאשר יתקן תאות אכילה, ויקבל עליו לזוהר באיסור (במדבר טו, טז) ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, יהא בריא ושלם. שיהא נשמר מן החטא ולא יצטרך עוד לצום, ואם יהא יושב בתענית זה לא יזיק לו כלל בגלל חיזוק כוחות הגוף על ידי השמירה מן החטא.

פרפראות לפרשת משפטים

ומכה אביו ואמו מות יומת. במדרש (הובא בחוט המשולש) מנא לן דאזלינן בתר רוב מן הדא שנאמר מכה אביו ואמו כתיב אביו וכתוב אמו וכו'. וצל"ב האיך יליף מהא דמכה אמו דאזלינן בתר רובא, דלענין אביו שפיר יליף מינה וכמ"ש בחולין (א:): דאזלינן בתר רוב מהא דאמר רחמנא דמכה אביו יומת וליחוש דלמא לאו אביו הוא, אלא לאו משום דאזלינן בתר רוב ורוב בעילות אחר הבעל ע"ש, אמנם מוכה אמו האיך יליף.

וג"ל דהנה כבר הקשו האיך יליף רובא מהא דליחוש דלמא לאו אביו הוא, הא ממזר אינו מוליד וכמ"ש בבעל הטורים (דברים כג, ג) דלכך סמך ממזר לפצוע דכה ע"ש, וא"כ י"ל דקרא איירי בכה"ג דחזינן שהוליד הבן וידעינן ודאי שאינו ממזר, גם בלא"ה צ"ב לפמ"ש ביבמות (עה:): דממזר שאינו ידוע אינו חי ע"ש, וא"כ מדחזינן דהבן חי ש"מ דאינו ממזר, ובתולדות אברהם לאא"ו (חולין שם) כתב לתרין לפי מאי דקיימא לן דנכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר, ולהכי שפיר קאמר ודילמא לאו אביו הוא אלא נכרי בא על אמו, דודאי חי כיון דהולד כשר וליכא למיחש שמא ישא אשה כשרה ע"ש באריכות, (וכ"כ בשעה"מ פ"ט מטו"מ). וא"ש גם הקושיה ממ"ש בבעה"ט דממזר אינו מוליד דמ"מ שפיר קאמר ודילמא לאו אביו הוא אלא נכרי ועבד בא על אמו

והנה ברמב"ם (פ"ה מהל' ממרים הי"א וכו' ביו"ד ס' רמ"א ס"ז) דמי שהורתו שלא בקדושה אף שהיתה לידתו בקדושה אינו חייב על אביו, וכשם שאינו חייב על אביו הכי נמי אינו חייב על אמו ע"ש, ולפי"ז א"ש מ"ש המדרש דילפינן מאמו, דהשתא דאתית להכי דילפינן מאביו משום דאי לאו דאזלינן בתר רוב הוי לן לחוש שמא בא מנכרי, א"כ שפיר אית לן למילף גם ממה שחייב על הכאת אמו ואי הוי חיישינן לביאת נכרי היה פמזר כיון דהורתו שלא בקדושה, וז"ש כתיב אביו וכתוב אמו דאי ילפינן מאביו א"כ איכא למילף איכא גם מאמו ודו"ק.

(מתוך דרוש בלש"ק משפטים תשל"א - ישראל סבא, ס"ז)

וכי יריבון אנשים והכה איש את רעהו וגו' רק שבתו יתן ורפא ירפא. ברמב"ם (פ"ב מהל' חובל ומוזיק הי"ט) כתב דאפילו עלו בו צמחים שלא מחמת המכה חייב לרפאותו, ובגו"כ שם הקשו ממ"ש מסתם משנה (ב"ק פ"ג) דמבואר דבעלו שלא מחמת מכה אינו חייב לרפאותו וכמ"מ שם כתב להגיה בדברי הרמב"ם, והכ"מ

שם כתב ליישב הגירסא שלפנינו ע"ש, אמנם מ"מ גוף דברי הרמב"ם צ"ב למה יתחייב לשלם בדבר שבא שלא מחמת הכאתו.

ונל"ב לפמ"ש בחגיגה (ד:) גבי מרים מגדלא דרדקי דהואיל שהיתה אוחות האוד של תנור והניחתו על גב רגלה ונכוית איתרע מזולה ושלט בה מלאך המות קודם זמנה ע"ש, ואפ"ל דמהאי טעמא חייב לרפאותו גם על מה שעלו צמחים שלא מחמת מכה, די"ל דעי"ז שהכהו איתרע מזולה ועלו צמחים. אך עדיין צ"ב מהיכי תיתי לחייבו אף בכה"ג שלא הזיקו בידים אלא באופן סגולי ושמיימי.

ונל"ל דהנה בב"ק (פה:) ורפא ירפא תנא דבי רבי ישמעאל מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות ע"ש, ובמ"ז (יו"ד סי' של"ז סק"א) כתב לבאר מ"ש דהוי רק רשות ולא מצוה, משום דרפואה האמיתית היא ע"פ בקשת רחמים כו' כמ"ש מחצתי ואני ארפא, אלא שאין האדם זוכה לכך אלא צריך לעשות רפואה ע"פ טבע העולם והוא יתברך הסכים על זה וכו', וע"כ אין שייך לומר דהאי קרא ורפא ירפא קמ"ל מצוה דאלו האדם זכאי אינו צריך לזה ע"ש באריכות, (וציין למ"ש הרמב"ן ר"פ בחוקותי שכתב ומה חלק לרופאים בבית עושי רצון ה' ע"ש), אמנם דעת הרמב"ם (בפי' המשניות פ"ד דפסחים) דכמו שלרעב המציא השי"ת מוזן כן המציא להחולה רפואות להתרפאות ע"ש.

ולדעת הרמב"ם אין צריך קרא להתיר לעשות רפואה, דאין שום סברא לאסור לדרוש ברופאים, וא"כ אייתר קרא דורפא ירפא, וי"ל דלהכי ס"ל להרמב"ם דאתי קרא לכה"ג שהזיקו באופן שמיימי שהורע מזלו, ומסברא לא הוי לן לחייבו דבוה יכול לומר לו מחצתי ואני ארפא כתיב ויבא הרפואה משמיא, וקמ"ל קרא דחייב לרפאותו ע"י רופאים ודו"ק.

(מתוך דרוש לכ"ה ניסן תשכ"ג - ישראל סבא, י"ב)

רק שבתו יתן ורפא ירפא. בב"ק (פה:) מכאן שניתן רשות לרופא לרפאות ע"ש, – כבר עמדו בזה, דלמה לן קרא דרפא ירפא תיפוק ליה דשרי משום סכנתא שדוחה כל התורה, ואפ"ל לפמ"ש בשבועות (טו:) והאמר ריב"ל אסור להתרפאות בדברי תורה וכו', ובתוס' שם הקשו דהא אמר במס' שבת לאיתא בת יומא לימא הכי וכו', סכנתא שאני ע"ש, ולפי"ז אתי שפיר, דבמקום סכנתא הא שרי להתרפאות בדברי תורה ואין צריך ברפואת הרופא כלל ועיקר, ולזה איצטריך קרא דמכל מקום ניתן רשות לרופא ודו"ק.

ולפי"ז י"ל מ"ש בפסחים (נז) בחזקיהו המלך שגנו ספר רפואות והודו לו, ופרש"י לפי שלא היה לבם נכנע על חולים אלא מתרפאים מיד ע"ש, וצ"ב דהרי סוף סוף ניתן רשות לרופא לרפאות, ועי' בח"א מהרש"א בכרכות דף י' שהזכיר מזה.

ולהנ"ל י"ל דזהו סברתו של חזקיהו שגנו ספר רפואות כדי שיתלו עיניהם למרום ויתרפאו בדברי תורה ודו"ק.

(מתוך דרוש לפרשת יתרו תשמ"א)

תוכן הענינים:

- יציאת עבד בשן ועין לפי שחם חטא באברים הללו. ולבאר לשון 'שן ועין' שלא כסדר הכתוב עין קודם לשן.
- אם סתם הנמכר לעבד הוא מזרע חם. ואם בנכרי לא חיישין דלמא לאו אביו הוא. כל עבד הוא גלגול מזרע חם.
- במה שנקראים 'בני' נח. נעשים בעון אבותיהם כשאוהזים במעשיהם, וסתם עבד חוטא בזנות וגזל. ביאור הלימוד מכאן דיסורים ממרקיין עונותיו של אדם.
- למה לא הרג נח את חם שרבעו. אם בן נח נהרג מפי עצמו, ובמ"ש הרמב"ם הטעם דשמא הוא ממרי הנפש. במה שכנען ציוה לבניו שלא ידברו אמת.
- אם בן נח נהרג על פי רוח הקודש, ואם רוח הקודש בגדר ראייה כאור שברא הקב"ה ביום ראשון שאדם צופה בו עד סוף העולם, ומרבה"ק מלובלין.
- למה לא הרג אדה"ר את קין שרצח את הבל.
- בלימוד דנכרי שהכה ישראל חייב מיתה ממה שהרג משה את המצרי. במדרש שהרגו על מה שעשה בבית, ונמלך במלאכים. שיטת הרמב"ם שאינו נהרג בידי אדם על הכאת ישראל. אם יש איסור להרוג מי שנתחייב מיתה בידי שמים, ובנכרי.
- הלימוד מזה שכל חולי וכאב הוא מחמת חטא. 'אין הקב"ה משרה שכניתו אלא על גבור', והגבורה סימן לקדושה. סיפור מגבורתו של החתם סופר.
- התענית לא מחליש את הגוף אלא החלאים באים מרוב אכילה ושתייה, לכן הצדיקים גבורי כח.
- דוד הכה את הארי ואת הדוב, דהאדם מצד טבעו חזק מהחיות ופחדו עליהם. בניהו בן יהוידע הכה את הארי, ובמה שמפורש בחז"ל שלמד תורת כהנים.
- חטא אדה"ר באכילה. גזירת 'מות תמות' על כל ימי החיים בחולשה וחולאים. צדיקים שממעטים באכילה מתקנים החטא לכן הם גבורים. מוקה"ק בעל ישמח משה שלא נוקק לרופא.
- הרהורים ותאוות מחלישים את הגוף וגורמים לעצבנות. 'כל חולי' זו רעיון היינו מחלת העצבים. שכחות העצבנות בדורנו מחמת מראות אסורות והרהורים.
- בדורות שעברו החזיקו מעמד בלי חימום בית המדרש, והיו שבעי רצון במיעוט אכילה.
- במ"ש על בניהו דתבר גזויז דברדי וטבל, כי טבילה במקוה סגולה לטהרת המחשבה.
- סיפור מהייטב לב כשהיה בבית חותנו הגה"ק מטאלטשווא בעוני ובמחסור וכו'.
- מי שנוהר במראה עיניו אינו זקוק למשקפי ראייה.
- 'כל שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם' שיריה לו מה חטאו.
- על זקה"ק בעל דברי חיים לא ראו סימני עייפות. עיני ה' אל צדיקים היינו שכביכול נתן עיניו להם.
- ימי השובבי"ם עד פרשת משפטים שבו לומדים מה החטא גורם.

לע"נ הרבני החסיד מוה"ר חיים דוד בהר"ר מאיר ז"ל
נלב"ע כ"ג שבט תשע"ב - ת. נ. צ. ב. ה.
הונצח ע"י בנו הרה"ח מוה"ר מאיר צבי שפיטצער הי"ו

לע"נ האשה החשובה מרת נחמה ישכא בהר"ר נח ע"ה
נלב"ע כ"ה שבט תשע"ג לפ"ק - ת. נ. צ. ב. ה.
הונצח ע"י בניה
הרב משה שלום הי"ו, הרה"ח מוה"ר יהודה יצחק ארי' שאנפעלד הי"ו

לע"נ הרה"ח מוה"ר אברהם משה בהר"ר יחיאל יום טוב ז"ל קרויס
נלב"ע כ"ה שבט תשפ"ב - ת. נ. צ. ב. ה.
הונצח ע"י משפחתו הי"ו

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר דוד יהושע הערשקאוויטש הי"ו
העומד לימינינו בעבודת הקודש בכל עת ועונה
לרגל שמחת אירוסיו בנו הבה"ח המו"מ בתויר"ש כמר חיים מאיר נ"ו
למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר צבי מרדכי ווידער הי"ו - ירושלים
העומד לימינינו בעבודת הקודש בכל עת ועונה
לרגל שמחת נישואיו בנו הבה"ח המו"מ בתויר"ש כמר יקותיאל יהודה נ"ו
למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר אברהם שמשון שווארץ הי"ו
לרגל שמחת היכנסו בנו הב' ראובן נ"י לעול התורה והמצוות
למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר מרדכי מנחם ארנשטיין הי"ו
לרגל שמחת הולדת הבת פרידא שתחי'
למז"ט ובשטומ"צ

מכון להוצאת דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

שעי"י איגוד חסידי צאנז

718.431.1055